

Forsvarsdepartementet

Vår ref.:
[Navn]Deres ref.:
[Navn]Dato:
10. oktober 2023

Teknas innspill til langtidsplanen for forsvarssektoren

Tekna er den største masterforeningen i Norge, og den største fagforeningen i Akademikerne med over 104 000 medlemmer. Våre medlemmer har mastergrad eller mer fra teknisk-naturvitenskapelig fagområde.

Tekna sitt innspill bygger på dialog med tillitsvalgte i forsvarssektoren, hvor de har delt sine erfaringer og betraktninger om langtidsplanen for forsvarssektoren.

Innledningsvis vil Tekna rose Forsvarsdepartementet for deres initiativ til å inkludere partene i arbeidslivet og andre interesseorganisasjoner i arbeidet med å videreutvikle og styrke forsvarssektoren. Tekna er særlig opptatt av sektorens evne til å rekruttere, beholde og utvikle kompetanse, og på den måten bidra til å utvikle et nødvendig kompetansemangfold i sektoren. Samtidig med dette vil vi advare mot en forenklet forståelse av kompleksiteten knyttet til kompetanse og personell i Forsvaret. Overordnet handler dette om at dersom forsvarssektoren skal lykkes i å tiltrekke seg det nødvendige kompetansemangfold, må de lykkes med å tiltrekke seg de beste blant de som tar høyere utdanning.

Øke tilgangen på kompetanse

I Norge generelt, og forsvarssektoren spesielt, har vi et stadig større underskudd på spesialistkompetanse innen IKT, informasjonssikkerhet og teknologi. Etterspørselen etter spesialkompetanse innen digital sikkerhet og teknologi vil være økende i fremtidens arbeidsliv. Den generelle teknologikompetansen til Forsvarets personell vil derfor måtte økes.

Tekna mener at det kan være formålstjenlig å legge til rette for mer og bedre kompetanseflyt mellom de fremste teknologiske miljøene i Norge og Forsvaret.

Kompetansemangfold

Tekna mener at et bredt kompetansemangfold vil være avgjørende for å lykkes i å utvikle Forsvaret i retning av et mer høyteknologisk forsvar. Tekna mener rekrutteringen til sektoren må favne bredere, dersom denne målsettingen skal imøtekommes. Vi mener at bruken av måltall, knyttet til kvinneandel, utdanning, erfaring, alder, etnisitet og ansiennitet bør benyttes. Samtidig som fokus alltid må være rett kompetanse på rett sted.

Tekna mener at kompetansekravene kan og bør differensiere på ulike stillinger og avdelinger innad i Forsvaret. Slik differensiering gjøres allerede, men etter Teknas syn bør dette vurderes å øke ytterligere.

Tekna mener at et større mangfold, både hva gjelder kvinneandel, utdanning, erfaring, alder, etnisitet og ansiennitet vil styrke Forsvarets kompetanse og operative evne. Et større mangfold vil også gjøre rekrutteringen til Forsvaret enklere: fordi en karriere i Forsvaret vil fremstå som et mer normalt valg for flere, når mangfoldet er større.

Cyberforsvaret

Økt digitalisering gir økt kompleksitet og nye sikkerhetsutfordringer.

Cyberangrep kan skade økonomien, undergrave demokratiet og lamme vår militære evne. På bakgrunn av denne trusselvurderingen mener Tekna at det er nødvendig å ruste opp satsingen av det norske Cyberforsvaret, og slik styrke vår evne til å stå imot dataangrep. Det er avgjørende at vi kan beskytte oss mot eller unngå cyberangrep eller angrep gjennom elektronisk krigføring. For å lykkes med dette mener Tekna at det er avgjørende med en betydelig satsing på cyberområdet. Denne satsningen vil stå i et sterkt avhengighetsforhold til innhenting av nødvendig kompetanse, og bredere rekruttering av personell til forsvarssektoren.

Tekna mener at det er nødvendig å ruste opp satsingen av det norske Cyberforsvaret, og slik styrke vår evne til å stå imot dataangrep.

Samordning av informasjonssystemer

Tekna mener at informasjonssystemene som benyttes i Forsvaret må forbedres slik at de i større grad kan samhandle. Teknas inntrykk er at det i dag eksisterer et høyt antall informasjonssystemer med ulike tekniske løsninger som i begrenset grad legger opp til samhandling. Videre opplever vi at det er manglende oversikt over eksisterende systemer innad i sektoren, og at det er svært krevende å drive vedlikehold av eksisterende systemer. Det setter oss i en sårbar situasjon.

Riksrevisjonens gjennomgang av Forsvarets informasjonssystemer for kommunikasjon og informasjonsutveksling i operasjoner understreker behovet for samordning og økt sikkerhet. Det er etter Teknas syn svært kritikkverdig at dagens system har store mangler, hva gjelder samvirke og sikkerhet.

Tekna mener at antallet systemer må begrenses og at systemene som skal benyttes må tilfredsstille sikkerhetslovens krav til godkjenning.

Forvaltningspraksisen for tilsetning må endres

Tekna mener Forsvarets forvaltningspraksis for tilsetning bør endres. Med dagens praksis vil den som har stillingens grad gå foran en mer kvalifisert kandidat om man vurderer kompetansen. Forsvaret anvender i hovedsak militært personell til å lede funksjoner innenfor HR og økonomi. Tekna mener at Forsvaret bør ansette flere sivile i posisjoner knyttet til HR, økonomi, IKT, virksomhetsstyring, og innenfor andre tekniske fagområder som er relevante for Forsvaret. I en kompetanseorganisasjon som Forsvaret, er det avgjørende at hver stilling fylles med riktig kompetanse, samtidig som det ikke er til å komme unna at personalet også må ha kunnskap og forståelse for hvordan organisasjonen skal driftes i krise og krig, så vel som i fred.

Teknas erfaring er at Forsvarets forvaltningspraksis bærer preg av et rigid system, som er modent for endring. Dagens forvaltningspraksis får også utslag i rotasjonshastigheten i Forsvaret. Vi mener dette må endres, slik at Forsvaret kan åpne opp for at en rekke stillinger må kunne lyses ut som både sivil og militær, og kles av personell med sivil – og militærbakgrunn. Dette gjelder naturligvis kun stillinger der militær kompetanse ikke er avgjørende. En stilling lyst som militær-sivil vil kunne få mye større søkermasse.

Tekna mener at forsvarssektorens forvaltningspraksis bør endres slik at flere stillinger kan bekles av personell med sivil bakgrunn.

Behov for å heve ståtiden

En vedvarende utfordring i Forsvaret er at ståtiden i stillingene er for lav. Som det fremkommer i Svendens-utvalgets rapport fra 2020, er det både nødvendig og ønskelig å heve ståtiden blant spesialistene i Forsvaret. Kostnadene knyttet til den store utskiftningen av personell i Forsvaret, omtales i rapporten og skjerper behovet for å fremme tiltak for å øke ståtiden. Dette gjelder særlig personell med konkurranseutsatt kompetanse. Eksempelvis personell med bakgrunn fra Cyberingeniørhøgskolen. En betydelig andel av de som uteksamineres derfra forsvinner etter tre års pliktig tjeneste. Ifølge Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) er det en rekke faktorer som påvirker spesialistens valg om å forlate Forsvaret. De mest sentrale var ønske om nye utfordringer, ønske om å ta en sivil utdanning og faktorer knyttet til kompetanse- og karrieremuligheter i Forsvaret. Én av tre spesialister som hadde sluttet i Forsvaret, oppga karrieremuligheter som en hovedårsak til at de sluttet.

Stillingshjemler

Tekna mener at langtidsplanen for forsvarssektoren må inkludere en diskusjon om sektorens praksis i forhold til stillingshjemler. I dag er inntrykket at forsvarssektoren styres etter hvor mange stillingshjemler man har, og ikke etter oppdraget de skal løse. Det fører til betydelige bemanningsutfordringer, og kan

være med å forsinke omstillingen som Forsvaret står overfor. Forsvaret har først og fremst behov for mer personell.

Teknas erfaring er at det fortsatt er utstrakt bruk av konsulenter på lengre arbeidskontrakter, særlig innen IKT-området. Dette er en uheldig og unødig bruk av ressurser som også kan bidra til å svekke fagmiljøet i organisasjonen.

Tekna mener derfor at det vil være formålstjenlig å se på bruken av konsulenter i sektoren og redusere bruken av disse.

Klimatilpasning

Tekna mener at forsvarssektoren må bidra til at Norge når klima – og miljøavtalene i Parisavtalen og FNs bærekraftsmål.

Den nye klima- og miljøstrategien for forsvarssektoren legger et godt utgangspunkt for videre arbeid. Tekna vil henvise til Forsvarets forskningsinstitutt sin rapport om «konsekvenser av klimaendringer og klimatilpasninger for Forsvaret fram mot 2040». Tekna mener at rapportens anbefalinger er et svært godt utgangspunkt for å sikre at sektoren som helhet fortsetter å bidra til reduserte klima – og miljøavtrykk.

Nato slår fast at klimaendringer er vår tids viktigste overordnede utfordring i «Climate Change & Security Impact Assessment» fra 2023. Klimaendringene vil forsterke eksisterende problemer nåde regional, nasjonalt og internasjonalt. Dette vil bidra til å endre trusselbildet og skape sikkerhetsutfordringer for forsvarssektoren. Klimaendringene vil føre til redusert forutsigbarhet i verden, og dette vil påvirke Forsvarets operative evne. Det er etter Teknas syn viktig at forsvarssektoren må ta denne utfordringen på alvor og aktivt arbeide med klimatilpasning.

Tekna mener at forsvarssektoren må etablere en anskaffelsesstrategi for å sikre et redusert fotavtrykk. Som en stor innkjøper av både materiell og tjenester, samt eier av bygg og anlegg, er det viktig at forsvarssektoren inkluderer miljø og klima som et tildelingskriterium.

Tekna mener at den nye langtidsplanen for forsvarssektoren bør videreutvikle politikk og tiltak for å ytterligere redusere klima – og miljøavtrykket i forsvarssektoren.

Satellittbaserte tjenester

Norge har over flere år bygget opp elementer til en helhetlig romindustri. Nytteverdien til denne industrien er stor og nødvendig for vår felles sikkerhet og forutsigbarhet. Norske satellitter ivaretar nasjonale oppgaver knyttet til teknologi, bærekraft og sikkerhet. Tekna mener at langtidsplanen for forsvarssektoren bør få viet oppmerksomhet til «satellittbaserte tjenester». Rombaserte tjenester står sentralt i å sikre en moderne totalberedskap.

Tekna mener satellittbaserte tjenester er en del av den digitale grunnmuren gitt den sentrale rollen disse har i en totalberedskapssammenheng.

Romdomenet vil få økende betydning for forsvarsektoren. Tekna er opptatt av at forsvarrets kompetanse innen operasjoner i romdomenet må styrkes.

Tekna støtter forsvarssjefen anbefalinger om å videreutvikle og styrke evnen til å planlegge, gjennomføre og koordinere operasjoner i rommet.

I [Forsvarsanalysen 2023](#) pekte FFI på manglende forståelse for romdomenet som en mulig svakhet i Forsvaret. I analysen peker FFI på at «Kunnskapsnivået og forståelsen av spesielt romdomenet og cyberdomenet – og viktige funksjoner som kommunikasjon og elektromagnetisk krigføring – er begrenset, blant annet fordi militære sjefer på høyere nivåer sjelden har bakgrunn fra disse fagmiljøene».

Tekna støtter FFIs forslag om revitalisere og legge til rette for militære sjefers evne til å forstå operasjonsmiljøet på tvers av alle domener og til å handle raskt og effektivt

Innenfor romvirksomhet har vi sett at flere, deriblant Totalberedskapskommisjonen, har en manglende beskrivelse av «Situasjonsforståelse i rommet» (såkalt SSA eller SDA). Vesentlige deler av dette er å ha oversikt over og kontroll på objekter, spesielt med tanke på kollisjonsfarer, samt romvær som kan medføre forstyrrelser av både bakke- og rombaserte tjenester.

Tekna mener vi må styrke vår situasjonsforståelse i rommet for å få bedre kontroll over rombaserte trusler.

Sivil-militært samarbeid innen romvirksomhet er vesentlig for å oppnå god ressursutnyttelse og dekking av flersektorielle behov. Myndighetene må vise vei og invitere til dette.

Tekna mener sivil-militært samarbeid innen romvirksomhet må styrkes.

Drift og beredskap

Avslutningsvis vil vi bemerke etterslepet på investeringer, drift og beredskap i forsvarssektoren. Tekna ser alvorlig på dette, og mener at langtidsplanen for sektoren må se på tiltak for å løse utfordringene knyttet til etterslepet.

Med vennlig hilsen

Line Henriette Holten
generalsekretær